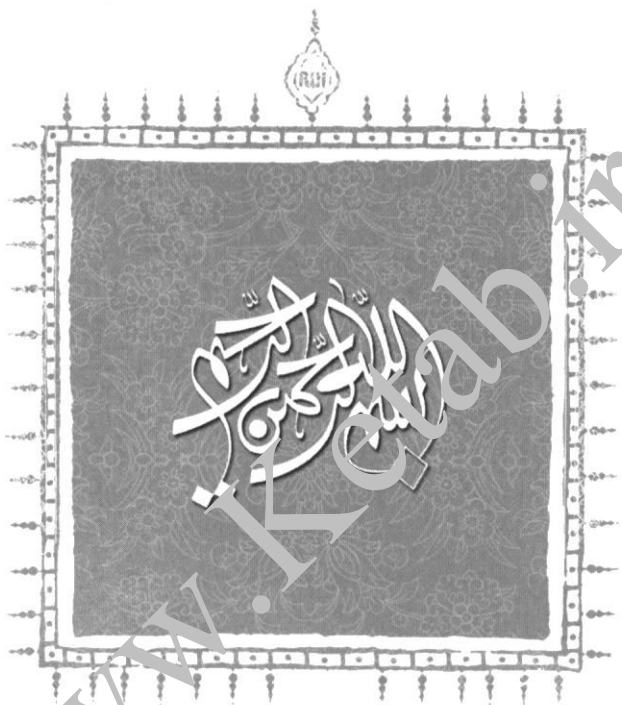

3083

د
۲.

The Criticism of Foundations of Jihadist Salafism

سرشناسه	:	چگینی، رسول، ۱۳۶۴ -
عنوان و نام پدیدآور	:	انتحار و استشهاد/ نگارش رسول چگینی؛ زیر نظر مهدی فرمانیان.
مشخصات نشر	:	قم: رهپویان اندیشه، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	:	۳۰ ص.؛ ۵/۱۹ × ۵/۹ س.م.
فروست	:	نقد مبانی سلفیه جهادی؛ ۱۴.
شابک	:	978-600-98137-5-9: ۳۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	شهادت -- دیدگاه اهل سنت
موضوع	:	Martyrdom -- Islam -- Views of Sunnite
موضوع	:	خودکشی -- دیدگاه اهل سنت
موضوع	:	Suicide -- Views of Sunnite
شناسه افزوده	:	فرمانیان، مهدی، ۱۳۵۲ -
شناسه افزوده	:	Farmanian, Mehdi
رده بندی کنگره	:	BP۱۹۶/۵۵/ج۸ الف۸ ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۳۷۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۵۱۸۹۸۹۲

۱۴

تقدیمی جمهوری

انتحار و استشهاد

تألیف

- رسول چگینی
- زیر نظر دکتر مهدی فرمانیان

۱۴

انتحار و استشهاد

- تالیف: رسول چگینی
- زیر نظر: دکتر مهدی فرمانیان
- ناشر: رهپویان اندیشه
- چاپخانه: بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۷
- تیراژ: ۵۰۰۰ جلد
- قیمت: ۳۰۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۱۳۷-۵-۹

موسسه مطالعات بنیان دینی

انتشارات رهپویان اندیشه

صندوق پستی: ۱۱۳۳-۳۷۱۶۵

تلفن: ۰۹۹۰۴۷۵۳۷۸۵

فهرست مطالب

۷	سخن آغازین
۹	مقدمه
۱۱	۱. مفهوم شناسی
۱۲	۲. عملیات استشهادی از دیدگاه مذاهب اهل سنت
۱۲	والکلی
۱۳	حنفی
۱۳	شافعی
۱۴	حنبل
۱۴	۳. عملیات استشهادی از دیدگاه سلفیان معاصر
۱۷	۴. شرایط عملیات استشهادی
۲۶	نتیجه
۲۷	منابع

سخن آغازین

امروزه جهان اسلام در آتش تکفیر می‌سوزد و شهرها و مناطق مختلفی از جهان اسلام، گرفتار این بلای خانمان سوز شده است. عده‌ای از جوانان، برداشت‌های گزینشی از آیات قرآن، همه مسلمانان را تکفیر کرده و با تفسیر اشتباه از مفاهیمی همچون حاکمیت الله، جاهلیت، طاغوت، جهاد، خلافت اسلامی، جهان اسلام را دارالکفر معرفی کرده و به مبارزه علیه حاکمان اسلامی می‌پردازند. گویا خوارج دوباره ظهور کرده‌اند و با شعار «وَمَنْ لَمْ يُخِمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ»؛ تمام امت اسلامی را تکفیر می‌کند و بدتر از خوارج، به قتل و کشتار مسلمانان اعم از زن و مرد، پیر و جوان و اسیر و مسافر می‌پردازند.

فقدان نگرش جامع و صحیح به کتاب و سنت نبوی و توجه نکردن به آیات و روایات مرتبط به یک موضوع و جمود بر فهم شخصی و تأکید فراوان بر ظاهر از بزرگ‌ترین مشکلات فکری تکفیری‌ها در عصر حاضر است که چالش‌های مختلفی را برای جهان اسلام رقم زده است. تکفیری‌ها با استناد به ظاهر یک یا چند آیه و برخورد گزینشی با

آیات قرآن، دست به هر اقدامی می‌زنند که این رفتار و گفتار با برداشت همه فقها و مفسرین اسلامی در طول تاریخ در تضاد است و موجب قتل و غارت و اسلام‌هراسی شدید در جهان شده است.

بر همین اساس، مؤسسه مطالعات بنیان دینی، در راستای وظیفه ذاتی خود، به تبیین صحیح مفاهیم مورد استفاده تکفیری‌ها پرداخته و تک‌تک مبانی فکری سلفیه جهادی را تحلیل و نقد نموده است؛ تا نشان دهد برداشت و تفسیر سلفیه جهادی از این مفاهیم، غلط و برخلاف اسلام و تفسیر علمای اسلام در طول تاریخ است.

آنچه در پی می‌آید مجموعه‌ای چند جلدی است که به بررسی مفاهیمی همچون جهاد، طاغوت، دارالاسلام و دارالکفر، قاعده «من لم یکفر الکافر فهو کافر»، آیه «وَمَنْ لَّمْ یُحْکَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْکَافِرُونَ»، خروج بر حاکم و دیگر مفاهیم مورد استفاده تکفیری‌ها می‌پردازد. ان شاء الله این مجموعه رضایت خداوند و استقبال جامعه علمی را در پی داشته باشد.

در پایان از همه استادان و پژوهشگران محترم تقاضا می‌شود لغزش‌های این مجموعه را متذکر شوند. یقیناً نویسندگان این مجموعه با دیده منت، پذیرای تذکرات و پیشنهادهای دوستداران قرآن و سنت خواهند بود.

مهدی فرمانیان

رئیس مؤسسه مطالعات بنیان دینی

مقدمه

عملیات استشهادی، یکی از جلوه‌های مهم و تأثیرگذار فرهنگ جهاد و شهادت در اسلام است. در منابع کهن اسلامی، می‌توان این مفهوم را با عناوینی چون «محرم» تک نفره به جمع زیادی از دشمنان» پیگیری کرد.^۱ در این باره سرخسی (م ۴۸۳ق) می‌نویسد: «اگر مسلمانی به تنهایی به سمت هزار نفر از دشمنان هجوم ببرد و امید پیروزی و از بین بردن برخی از آنان را داشته باشد، اشکالی بر او متوجه نیست؛ زیرا او با این عمل، نیت پیروزی بر دشمن داشته است»^۲ نووی (م ۶۷۶ق) نیز با جمله «خود را در معرض سختی‌های جنگ انداختن»^۳ و ابن حجر عسقلانی (م ۸۵۲ق) با عبارت «بذل نفس در جهاد و ارزش وفای به عهد با وجود قبول مشقت که از بین رفتن جان را در پی داشته باشد»^۴ اراده عملیات استشهادی کرده‌اند.^۵ ابن تیمیه (م ۷۲۸ق) از نخستین کسانی است که کتاب مستقلی در این باره نوشته است.^۶ یکی از

۱. «حمل الواحد علی الجمع الكثير من العدو». (ابن نحاس، احمد بن ابراهیم (م ۱۴۰ق)،

مشارع الأشواق إلى مصارع العشاق ومثير الغرام إلى دار السلام، ص ۲۸۷).

۲. سرخسی، محمد بن احمد، شرح السير الكبير، ج ۱، ص ۱۵۲.

۳. «إلقاء النفس في غمرات القتال». (نووی، یحیی بن شرف، المنهاج شرح صحيح مسلم

بن الحجاج، ج ۱۲، ص ۱۸۷).

۴. «جواز بذل النفس في الجهاد وفضل الوفاء بالعهد ولو شق على النفس حتى يصل إلى

إهلاكها». (عسقلانی، ابن حجر، فتح الباری، ج ۶، ص ۲۳).

۵. رشید، ابوالحسن، إجابة أبو الحسن رشيد علی أسئلة الحسبة، ص ۴.

۶. نک: ابن تیمیه، احمد بن عبدالحلیم، قاعدة فی الانغماس فی العدو وهل یباح.

نویسندگانی که در عصر حاضر در تألیفات خود، بیشترین واژه‌های استشهادی و انغماسی را به کار برده، علی بن نایف الشحود سوری است.^۱

در تاریخ معاصر، اصطلاح استشهادی، دو دوره متفاوت را در جغرافیای اسلامی، سپری کرده است. دوره نخست زمانی است که این عمل به عنوان مهم‌ترین سلاح مردم فلسطین برای دفاع از حریمشان شناخته می‌شد^۲ و پس از آن در لبنان، افغانستان، چچن و برخی دیگر کشورها ادامه پیدا کرد.^۳

دوره دوم زمانی است که در دهه اخیر، عملیات‌هایی به نام «عملیات انتحاری» در سراسر جهان با انگیزه‌های گوناگون انجام می‌شود. این نوع عملیات عبارت است از «اقدام به کشتن دیگران، هم‌زمان با قتل خویش» که در ظاهر و بعضی اوصاف، شباهت به عملیات استشهادی دارد. اگر چنین عملیات‌هایی دارای ملاک جهاد دفاعی باشد، یعنی برای دفاع از اسلام و مسلمانین و دفع تجاوز از بلاد اسلامی و علیه متجاوزان و اشغالگران انجام شود. و دیگر شرایط عملیات استشهادی را دارا باشد، همان عملیات استشهادی است؛ ولی اگر فاقد ملاک و شرایط مذکور بوده و علیه انسان‌های بی‌گناهی انجام شود که نقشی در تجاوز و اشغالگری ندارند، نوعی انتحار و خودکشی است و از نظر اسلام، گناه‌کبیره و حرام است و ادله حرمت قتل نفس شامل آن می‌شود؛ زیرا علمای اسلام پنج شرط برای مشروعیت استشهادی ذکر کرده‌اند که «مصلحت برای اسلام و مسلمانان» و «اذن امیر و حاکم شرع» از مهم‌ترین شرایطی است که از سوی گروه‌های تکفیری انکار

۱. وی تألیفات مستقلی درباره انتحار و ترس دارد و در کتاب‌های المذهب فی فقه الجهاد، آداب الجهاد، آداب المجاهدین، الخلاصه فی احکام الشهید و... به این مسائل اشاره کرده است.

۲. صایغ، انیس و دیگران، الموسوعة الفلسطينية، ج ۳، ص ۳۹۳.

۳. الحمود، سامی، الاعمال الفدائیة، ص ۱۰۴.

شده است. افزون بر اینکه جامعه هدف که باید دو شرط «کافر بودن» و «محارب بودن» را داشته باشد، در بیشتر اقدامات انتحاری که در مناطق مسلمان نشین انجام می شود، نادیده گرفته شده است.

۱. مفهوم شناسی

استشهاد، در لغت به معنای طلب شهادت و کشته شدن در راه خدا است^۱ و عملیات استشهادی در اصطلاح چنین تعریف می شود: «شیوه جدیدی برای مقاومت و رویارویی با دشمن با وسایل و ابزار جدید گذشته که در گذشته معمول نبوده است. مجری آن، یقین یا ظن غالب دارد که خودش نیز در جریان عملیات به شهادت می رسد».^۲

مفاهیم دیگری همچون «انغماسی و انتحاری» در کنار «استشهادی» به کار برده می شود. انغماسی از ماده غوس به معنای نفوذ و فرو رفتن چیزی^۳ است که در باب جهاد،^۴ درباره کسی که برای مبارزه، خود را به صف دشمنان وارد می کند به کار می رود. اصطلاحی نیز از ماده «نحر» به معنای ذبح،^۵ اصطلاحی است برای کسی که اقدام به خودکشی می کند.

ابن تیمیه به عنوان یکی از اصلی ترین رهبران فکری سلفیه، استشهادی را به سه وجه، تصویرسازی کرده است. صورت نخست، مردی که به تنهایی به صف دشمنان وارد می شود. ابن تیمیه این قسم را «انغماسی» می نامد. صورت دوم: مردی که بعضی از رؤسای کفار را هنگامی که در میان یارانش قرار دارد، می کشد. صورت سوم: مردی که همه یارانش

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۳، ص ۲۳۸.

۲. ورعی، جواد، مبانی فقهی عملیات شهادت طلبانه، ص ۳۱۹.

۳. همان، ج ۶، ص ۱۵۶.

۴. این اصطلاح در باب طهارت برای شیوه های انجام غسل نیز به کار برده می شود. (نک:

ابن تیمیه، احمد بن عبدالحلیم، شرح العمدة فی الفقه، ص ۷۶).

۵. جوهری، اسماعیل بن حماد، صحاح اللغة، ج ۲، ص ۸۲۴.